

DE MYTHE VAN DE EENZAAMHEID

Autobiografische geschriften van May Sarton

"We moeten van ons leven een mythe maken dat is de beste manier om met het monster in jezelf om te gaan. Naarmate je ouder wordt begin je te weten wie je bent en kies je ervoor juist die dingen te doen die met jouw zelfbeeld overeenkomen. Ik bedoel niet: zoals andere mensen je zien maar zoals je jezelf ziet."

May Sarton in Een Wereld van Licht.¹⁾

De mythe van eenzaamheid

De mythe die wij maken van ons leven, is het verhaal dat wij onszelf en anderen presenteren over ons leven en onszelf. Wij kunnen die mythe op heel verschillende wijzen laten zien. De mythe komt tot uitdrukking in het leven dat wij kiezen en in de verhalen, die wij over dat leven vertellen, in hoe wij onszelf zien en aan anderen presenteren. De mythe geeft houvast en richting bij hoogtepunten en op moeilijke momenten. De mythe omvat meer dan een feitelijk verhaal. Het is een beeldend verhaal, een verhaal dat gebruik maakt van symbolen. Het is een verhaal, dat ons kan inspireren.

Over één van die mythen wil ik het hebben - over de mythe van de eenzaamheid. Dit is de mythe over het leven alleen en over perioden van eenzaamheid in het leven. Deze mythe hebben vrouwen zelden verteld en geleefd op een wijze, die kan inspireren. Pas in een tijd, waarin alleen zijn en eenzaamheid keuzes voor vrouwen kunnen worden kan de mythe van de eenzaamheid een inspirerend verhaal zijn.

Eenzaamheid en alleen leven

Vrouwen hebben eenzaamheid en alleen leven lange tijd gemeden. Een eenzame vrouw was een buitenstaander en zeer afwijkend. Alleen leven paste tijdelijk in het leven van jonge vrouwen of was weggelegd voor weduwen en oudere vrouwen. Van vrouwen werd verwacht dat zij inhoud en zin van hun leven in relaties zochten en meestal deden zij dit. Enkele ongetrouwde vrouwen bleven alleen en lesbische vrouwen waren meer gewend aan het leven alleen en in staat dit leven vorm te geven en in te richten. Vanuit het leven alleen werden dan relaties en vriendschappen aangegaan. De al te grote nadruk op het relationele aspect van het leven van vrouwen is wat aan het veranderen. Een groot aantal vrouwen kiest voor echtscheiding of voor een leven alleen tijdelijk, om te leren de vanzelfsprekendheid van het voortdurend in vaste relaties leven te doorbreken. In het alleen leven kunnen vrouwen een persoonlijke emotionele autonomie vinden. Voor lesbische vrouwen is de

ekonomische en emotionele autonomie altijd belangrijk geweest. De opvattingen van lesbische liefde en paarvorming omvatten dit ook. Helaas was er echter ook vaak veel droevigheid in het lesbische alleen leven en was er ook sprake van pijnlijk alleen zijn.

Naast alleen leven en alleen zijn is er ook de eenzaamheid, die gezocht wordt om in contact te komen met diepere lagen in onszelf en met krachten in ons en buiten ons. Deze eenzaamheid associëren we misschien in eerste instantie met oude vrouwen, nonnen en heksen. Van oudsher waren er wel de 'heilige' levens van vrouwen, van nonnen, begijnen of mysticae. Wij kennen echter nauwelijks het beeld van de vrouw, die de eenzaamheid zoekt - de vrouwelijke hermiet (hermietes?) - om met zichzelf en het leven in het reine te komen. De vrouwelijke hermiet lijkt onbestaanbaar. Het is een beeld, dat verlangen en schuldgevoel oproept. Deze eenzaamheid, die vroeger mogelijk in meditatie of gebed gezocht werd, kan een weg naar het zelf wijzen, kan een basis voor contact met zichzelf, of met het leven met anderen zijn. Het kan ook een eenzaamheid zijn, waar vrouwen genoeg aan zichzelf hebben. Deze eenzaamheid kan een weg zijn naar zingeving en innerlijke transformatie.

Alleen leven en eenzaamheid zijn niet alleen positief. Zij hebben hun donkere en positieve kanten. De voedende kant van de eenzaamheid is echter zo zelden belicht. Alleen al het woord eenzaamheid heeft negatieve klanken van pijn, van verlatenheid en enigszins van loutering. Wij kennen geen woorden om de positieve kanten van het alleen zijn of van de eenzaamheid te omschrijven. De engelse taal is in dat opzicht rijker. Het kent 'solitude' voor de eenzaamheid met mogelijkheden, 'alone' voor het feitelijke alleen zijn en 'loneliness' voor de donkere kant van de eenzaamheid. Ik zal hier in het vervolg spreken over alleen leven als de praktische kant van de eenzaamheid en over eenzaamheid voor het alleen zijn dat gezocht wordt om in contact te komen met de eigen diepere lagen.

Het verhaal van May Sarton

May Sarton's verhaal betreft zowel het leven alleen als de eenzaamheid. Zij vertolkt de mythe van de eenzaamheid in haar leven, romans, dagboeken, gedichten en in een film over haar. Leven en werk zijn bij haar heel sterk verbonden, lopen in elkaar over, zozeer dat zij voor anderen een levende mythe, een levend verhaal is geworden. Ze ziet zelf ook dat zij een symbool van het alleen zijn geworden is:

"Ik woon alleen

..... ik ben een soort symbool geworden van de vrouw, die alleen woont.

..... en het zou duizende mensen teleurstellen als ik opeens zou trouwen.

Niet dat ik dat van plan ben, hoor.

Maar je maakt wel een mythe van je leven
zeker als je er zoveel over schrijft als ik." 2)

Over deze mythe van May Sarton wil ik het hebben. In haar autobiografie 'Plant Dreaming Deep', in het dagboek 'Journal of a Solitude' (dagboek van een eenzaamheid), in het gedicht 'Gestalt at Sixty' (Gestalt met zestig) en in de film 'Een Wereld van Licht' komt de mythe heel expliciet naar voren. Ik zal dan ook vooral op dit werk ingaan en me daarop baseren. Dit betekent, dat ik het vooral over de oudere Sarton zal hebben, over haar leven vanaf haar zestigste en ouder. Alleen leven en eenzaamheid zijn niet heel sterk gescheiden bij May Sarton. Het leven alleen is voorwaarde om aan de eenzaamheid toe te komen, aan de eigen gedachten, gevoelens, die in haar werk vorm krijgen. Het leven alleen is voorwaarde voor de eenzaamheid. May Sarton heeft het leven alleen nodig om tot werk, om tot eenzaamheid en haar 'echte leven' te kunnen komen. Al vroeg in haar leven kent ze het leven alleen. In de autobiografie 'I knew A Phoenix' schrijft ze dat, als ze in de twintig is na een drukke periode in het theater, er zich opeens een deur voor haar opent naar een privéleven, tijd, eenzaamheid en poëzie.³⁾ Alleen zijn en eenzaamheid hebben dan een gelukkige klank voor haar. Ze heeft tijd om te denken, om te zijn en om een beeld of idee tot de essentie door te dringen.⁴⁾ Ze schrijft dan haar eerste roman. In 'Plant Dreaming Deep' schrijft ze over het leven van een vrouw alleen. Dit boek wordt door veel alleenstaanden gelezen. In dit boek heeft ze een wat te romantisch beeld van het alleen leven geschapen, vindt ze zelf. Vanuit de behoefte om deze mythe over zich zelf te doorbreken schrijft ze 'Journal of a Solitude'.

May Sarton boeide mij aanvankelijk vooral, doordat ze in dagboekvorm schreef. De vorm van het dagboek en de inhoud van de dagboeken 'Journal of a Solitude' en 'House by the Sea' (Huis bij de zee) hadden mijn interesse. De inhoud van de dagboeken wordt sterk bepaald doordat ze alleen leeft. Ze schrijft over de dagelijkse activiteiten, kontakten, gevoelens en gedachten. Dit leven alleen wordt verwoord en verbeeld vanuit een doorleefde eenzaamheid. Het maakt dat ze met liefde over mensen, dieren en activiteiten spreekt. Meer en meer is het ook haar visie en omgaan met het leven geworden die me treffen. Deze zijn ook in de dagboeken verweven. Het is een positieve visie op het leven, die bovendien welsprekend en beeldend vertolkt wordt.

De praktijk van alleen leven

Om te komen tot zichzelf heeft May Sarton het leven alleen en langere perioden van alleen zijn nodig. Vanaf haar vijfenveertigste heeft ze lange tijden alleen op het platteland in het Oosten van de Verenigde Staten geleefd. Zij vertrok naar buiten toen ze geen erkenning kreeg. Ze woont tot haar zestigste in het dorpje Nelson en daarna aan zee. Haar leven is vaak erg gestructureerd. De structuur heeft ze nodig; dan kan het irrationele vorm krijgen en creatief worden.⁵⁾

Het is voor haar belangrijk om niet afgeleid te worden. Daarom heeft ze een strak schema. Ze werkt drie uur in de ochtend, wandelt met de hond, rust en doet dan praktisch huishoudelijk werk of werkt in de tuin. Ze gaat vroeg naar bed. De drie of vier uur achter haar bureau is heilige tijd. In de ochtend heeft ze energie en een heel primaire intensiteit. Het draait erom die te hebben.⁶⁾ Ze werkt dan aan romans en dagboeken en soms aan gedichten. In de rest van de dag zijn er veel praktische klussen, die ze echter zelf wil doen en er zijn veel brieven te beantwoorden. Het tuinwerk geeft een tegenwicht aan de intensiteit, felheid en emoties van het schrijven en alleen zijn. De tuin geeft ook een ritme aan de activiteiten door het jaar heen. Bloemen komen op, en bloeien. Bollen moeten in de herfst besteld worden. Daar geniet May enorm van. Een enkele keer kijkt ze 's avonds televisie. Het leven dat ze alleen opgebouwd heeft wordt van tijd tot tijd doorbroken door bezoek, doordat ze er op uitgaat en lezingen geeft. Ze heeft contacten met burens, kennissen, vrienden en werkkontakten. De gebeurtenissen verstoren het alleen zijn.

"Er is een lang hiaat in dit dagboek geweest, omdat ik geen dag hier alleen gehad heb, geen dag waarin tijd zich voor me opende. Ik merk dat wanneer ik een afspraak heb, zelfs één in de middag, het de hele kwaliteit van tijd verandert. Ik voel me overladen. Er is geen ruimte voor dat wat opwelt uit het onbewuste; die dromen en beelden leven in diep stil water en duiken onder als de dag verbrokkeld wordt."⁷⁾

May komt niet tot schrijven als er niet lange perioden van alleen in huis zijn zich voordoen. Wanneer iemand haar een vrije dag bezorgt door voor haar te werken, is dat haar fijnste verjaarskado.⁸⁾ Ook vindt ze het prettig wanneer een vriendin niet bij haar in huis, maar in een huis in de buurt logeert. May heeft vele contacten met burens, vrienden en een geliefde. Over deze gepassioneerde liefde zegt ze weinig, behalve dat ze worstelt met de relatie. Ze is soms somber als ze zegt dat het er op lijkt dat ze voorbestemd is om verder alleen te zijn, dat ze de hoop op geluk maar moet opgeven. Ze is er te oud voor geworden. Ze is te oud om een ander nog in haar leven op te nemen en haar leven permanent te delen. Als dat zo is, moet ze het

maar doen met wat ze heeft en dat zijn vele vrienden en een liefde voor de natuur.⁹⁾ Ze vindt ook dat een gevoelig iemand, die vrede met de natuur en met de natuur in zichzelf heeft geen problemen met seks hoeft te hebben. Seks zal dan zijn tijd hebben. Het orgasme zal dan niet een goed uitgevoerde truc zijn, maar komen als een golf van verbinding met het hele universum.¹⁰⁾ Om tot schrijven te komen en zich te laten inspireren is het alleen leven van belang.

"Dat diepe zelf vertelt me dat het de bedoeling was dat ik alleen leef en de gedichten schrijf voor anderen - gedichten die zelden in mijn leven de ene persoon voor wie ze bedoeld waren, bereiken."¹¹⁾

Dit leven alleen kan ze zich moeilijk voorstellen zonder de tuin. Zonder de tuin had ze het misschien ook niet volgehouden. Ook mist ze het als er geen aajibare dieren zijn, zoals de poezen.

Het leven alleen heeft verschillende moeilijke kanten. Er is het vele praktische werk te doen. Er is de kans om beroofd te worden. En meer en meer heeft May angsten om een ongeluk te krijgen. Vooral als ze in het huis aan de zee woont - ze is dan tegen de zeventig - is ze bang voor ongelukken, die haar kunnen overkomen, als ze alleen is in zo'n afgelegen huis.

"Wie alleen in een huis wakker wordt:
wordt wakker voor momenten van paniek.

(Zal het dak instorten?

Zal ik vandaag sterven?)

Wie alleen in een huis wakker wordt
wordt soms wakker voor lusteloosheid,
voor huilbuien om niets."¹²⁾

In dit leven alleen ligt de praktische basis voor de eenzaamheid, die May Sarton zoekt. Het geeft de mogelijkheid om te komen tot werk en haar 'echte' leven in de eenzaamheid.

Eenzaamheid is het echte leven

De eenzaamheid is basis voor haar werk en haar leven geworden. Deze eenzaamheid betekent zoveel voor haar, dat ze die als haar 'echte' leven is gaan beschouwen. May Sarton begint de 'Journal of a Solitude' met een beschrijving van dit echte leven.

"Ik ben hier alleen voor het eerst, in weken, om mijn echte leven op te nemen ten slotte. Dit is vreemd - dat vrienden, zelfs gepassioneerde liefde, niet mijn echte leven zijn, tenzij er leven alleen is, waar ontdekt en verkend kan worden wat er gebeurt of wat er gebeurd is."¹³⁾ Zij noemt het haar echte leven als ze tijd voor zichzelf heeft, waarin ze het gebeurde

kan verwerken. Ze kan dan tot de kern komen van wat ze beleefd, gevoeld en gedacht heeft. Het is voor haar heel belangrijk om tot de essentie van de dingen te komen- Dit is ook de basis voor haar werk. Zo ontstaat haar echte leven pas, nadat ze mensen ontmoet heeft of door wat er uit haar zelf naar boven komt. Het wordt voor haar echt door het gebeurde te beschrijven, te verwerken en door er over te lezen. Voor een deel gaat het verwerken van-zelf, als er open tijd is. Voor het verwerken heeft ze veel tijd nodig. Over deze terugkeer naar het echte leven dicht ze:

"Terugkeer

Het wordt tijd dat ik terug kom naar mijn echte leven
na deze reis naar een eiland zonder naam,
waar ik neerlag bij zonsopgang dronken met licht

Hier zijn boeken, papier en mijn kleine mes,
De muren van eenzaamheid waar ik vandaan kwam,
Hier is de ontzuochterende meditatieve nacht,

De rustige kamer waar het donker en koel is." 14)

Het echte leven is thuis, in de eigen ruimtes met de vertrouwde spullen. Het echte leven is de plek, waar het gebeurde verwerkt wordt, waar de schrijfster niet afgeleid wordt van wat haar innerlijk beweegt. De ervaringen worden vooral van belang als ze omgezet worden in vorm. In dit echte leven is de openheid van de schrijfster voor wat haar innerlijk beweegt groot. "De waarde van eenzaamheid - één van haar waarden is natuurlijk dat er niets is om je mee te beschermen tegen de aanvallen van binnenuit, zoals er niets is om evenwicht te geven in tijden van bijzondere spanning of depressie." 15)

De eenzaamheid brengt May Sarton direkt in kontakt met haar onbewuste. Ze laat gevoelens toe.

"Ik dacht over eenzaamheid, haar verheven waarde. Hier in Nelson ben ik meer dan eens dicht bij zelfmoord geweest en meer dan eens dicht bij een mystieke ervaring van eenheid met het universum. Deze twee gemoedstoestanden lijken op elkaar: Men heeft geen muur, men is absoluut naakt en teruggebracht tot essentie." 16)

In het echte leven worden ervaringen omgezet in positieve ervaringen. May wil een positieve visie uitdragen en 'geen duivel' in haar werk. Dit maakt dat May het leven, de dieren, en de mensen, die ze ontmoet, met liefde en aandacht benadert. Als ze niet alleen geweest is, heeft ze niets om te geven en geen aandacht om te ontvangen.

In dit leven heeft May Sarton aan zichzelf genoeg. Het is tevens de bron van waaruit haar werk ontstaat en van waaruit ze de dood tegemoet treedt. Wanneer ze geen tijd alleen heeft, vindt ze het leven een hel en ze merkt cynisch op dat het wel raar is om een dagboek van eenzaamheid bij te houden als ze in een bepaalde periode geen moment alleen is.¹⁷⁾

Over de donkere kanten van de eenzaamheid zegt ze in 'Gestalt at Sixty':

"Ik zal je zeggen dat eenzaamheid
niet alleen verrukking is, innerlijke ruimte
waar de ziel ademhaalt en werk gedaan kan worden.
Eenzaamheid legt de zenuwen bloot
roept schimmen op
het nooit-rustend verleden stroomt erdoor".....

"Alleen zijn blaast de innerlijke ruimte op
als een ballon

We wervelen op de luchtstroom
meegevend, naar her en der
Hoe de grond te bereiken?"¹⁸⁾

De eenzaamheid is soms gevoelsmatig zwaar. Dan valt de eenzaamheid op haar, vooral als ze thuis komt, nadat ze een aantal dagen is weg geweest.

"Eenzaamheid is met me. Het was vreselijk terug te komen in het lege huis, waar zoveel gedaan moet worden Het valt me in dat verveling en paniek de twee duivels zijn, die de alleen levende moet bestrijden. Toen ik deze middag neerlag, kon ik niet rusten en ik stond tenslotte op, omdat ik een aanval van paniek had, paniek voor geen omschrijfbare reden, een paniek van eenzaamheid, neem ik aan."¹⁹⁾

Een enkele maal voelt May zich volkomen verlaten en eindigt ze de dag in tranen en voelt ze zich als door God verlaten.²⁰⁾ Als de wetenschapster Carolyn Heilbrun haar geprezen heeft, dat ze zo goed over eenzaamheid geschreven heeft, is ze daar niet zo blij mee. Ze huult er 's nachts om.

De volgende dag vindt ze het maar een stemming. Eenzaamheid is haar leven.²¹⁾ Toch meent ze dat de problemen van de eenzaamheid zich nooit zullen oplossen, net zo min als andere belangrijke problemen in het leven.²²⁾ Het gaat er om steeds met die problemen bezig te zijn. Dan blijft ze in ontwikkeling.

Werken vanuit de eenzaamheid

Het werk van May Sarton ontstaat in de eenzaamheid. Zij heeft haar leven zo ingericht, dat beelden uit het onbewuste naar boven komen en dat zij open

is voor indrukken die op haar afkomen. Vooral voor het schrijven van gedichten is een open bewustzijn nodig. Dan kan haar gevoel op een bepaald objekt of beeld gericht worden of daaraan blijven hangen. Die openheid ontstaat alleen met vele lege uren, met eenzaamheid en wanneer May zich maatschappelijke uitjes ontzegt. Haar openheid is minder groot als ze de avond te voren uitgeweest is. Als ze een gedicht schrijft verkent ze wat precies haar gevoelens zijn. Bewerken en herschrijven is tot de kern doordringen.²³⁾ Ze herschrijft een gedicht wel vijftig tot honderd keer om tot die essentie te komen. Het gaat er dan om het gevoel uit te drukken door middel van het beeld en de taal. Omdat bij het herschrijven het zo belangrijk is er achter te komen wat ze nu precies voelt vindt ze dit ook creëren.

Soms wellen de gedichten op, als ze op reis is. Er is dan wel veel voelen, lezen, muziek en natuur aan vooraf gegaan.

May Sarton ziet het dichten als gave en opgave. Het is haar roeping.

De dagboeken komen niet uit zo'n diepe laag als de gedichten. Wel heeft May tijd nodig om tot schrijven te komen. De dagboeken helpen haar er achter te komen wat haar nu precies bezighoudt. Tevens geven ze betekenis aan haar dagelijks leven. Als ze daar nu over schrijft krijgt het een zekere glans. De gedichten en de dagboeken zijn vanuit een gevoelsmatige openheid geschreven. May noemt dit zelf 'transparantie'. De helderheid ontstaat doordat ze verwerkt heeft waar ze over schrijft. Dit is voelbaar in de dagboeken en geeft de kleur aan het geschrevene.

De romans zijn veel meer de gekozen arbeid voor May Sarton. Zij vindt dat ze gekozen heeft om schrijfster te worden. Ze had ook iets anders kunnen gaan doen. Het schrijven van de romans heeft de functie voor haar er achter te komen wat ze over een thema denkt. Zo'n roman groeit langzaam in haar. In de roman 'Mrs. Stevens hears the Mermaids singing' (Mevrouw Stevens hoort de meerminnen zingen) is het onderwerp dat een schrijfster zich door vrouwen heeft laten inspireren. Dit thema wordt uitgewerkt in een verhaal over twee dagen in het leven van de schrijfster. Ze wordt daarin door twee journalisten over haar leven gevraagd. In dit gesprek komt ze dan tot die konklusie. De hoofdpersoon van dit boek woont en leeft alleen na de dood van haar man. De gevoelsmatige, optimistische sfeer, die het werk van May kenmerkt, is ook in dit boek aanwezig.

Eenzaamheid als laatste levensfase

De eenzaamheid hoort voor May Sarton bij de tweede levenshelft en vooral bij de laatste levensfase.

"Maar de continuïteit is de eenzaamheid. Zonder lange perioden hier alleen, vooral in de winter, als bezoeken zeldzaam zijn, zou ik niets te geven hebben

en zou ik minder open voor geschenken zijn, die mij worden geboden. Eenzaamheid heeft de vaste intense relatie vervangen, de gepassioneerde liefde, die zelfs in Nelson de andere dingen in perspectief bracht. Eenzaamheid als een lange liefde, verdiept zich in de tijd, en, dat vertrouw ik, zal me niet in de steek laten als mijn creatieve krachten verminderen. Want groeien in de eenzaamheid is een manier om te groeien naar het einde."²⁴⁾

In het huis bij de zee, waarheen May Sarton rond haar vijftenzestigste verhuisd is, woont zij zeer afgelegen. Ze ziet wel veel mensen in de zomer. 's Winters is ze lange perioden alleen. Na jaren van worsteling met de eenzaamheid is er meer rust in haar gekomen en wordt de eenzaamheid de afsluiting van haar leven. Na de laatste relatie wordt de eenzaamheid haar levenswijze. Dan wordt werkelijk, wat ze in 'Gestalt at Sixty' dicht:

"Ik ben niet klaar om te sterven
maar ik leer de dood vertrouwen
zoals ik het leven heb vertrouwd.

Ik ben onderweg
naar een nieuwe vrijheid
geboren uit afstand
en, lieflijker charme,
ik leer te laten gaan.

Ik ben niet klaar om te sterven
Maar nu ik zestig ben
wend ik mijn gezicht naar de zee
Ik zal gaan waar het tij de tijd vervangt
waar mijn wereld opengaat naar een verre horizon
over de golvende, altijd bewegende stroom.
Ik zal gaan met de veranderingen
Ik zal uitkijken, ver over gouden gras
en blauw water

Er is geen afscheid."²⁵⁾

May Sarton kan ook laten gaan, omdat ze zo intens geleefd heeft. De vele vriendschappen, haar uitgebreide werk, liefdesrelaties en vele reizen hebben haar een vol leven gegeven. Nu is het voor haar een natuurlijk proces om het rustiger te doen en haar tempo te vertragen. Het alleen leven is een voorbereiding op de dood geworden en heeft een konfrontatie met de grote eenzaamheid gegeven.

"Als het op de belangrijke dingen aankomt is men altijd alleen, en het

kan zijn dat de verdienste of het mogelijke inzicht, dat ik krijg van zo duidelijk alleen te zijn - fysiek en in elk opzicht vaak absoluut alleen - een weg tot de universele menselijke staat is. De manier waarop men met dit absolute alleen zijn omgaat is de manier waarop men opgroeit, de grote innerlijke tocht van ieder mens."²⁶⁾

Het absolute alleen zijn of de kosmische eenzaamheid, die voor allen in het Westen heel sterk is, is mijns inziens juist voor vrouwen zo sterk omdat hen de beelden ontbreken in deze tijd, die hen kunnen verbinden met de kosmos.²⁷⁾

Het leven alleen, de eenzaamheid en het leven dichtbij zichzelf verzachten de konfrontatie met de dood. Door te leven met de natuur in haar en in harmonie met de natuur om haar ontstaat de relatie met de dood als een natuurlijk proces. May Sarton spreekt zelf ook over de overgang van leven en dood in termen van de natuur.

De doodsangsten kunnen ook groot zijn in het leven alleen. Zonder de tuin had ze het misschien niet gered. Dit contact met de natuur heeft de angsten verzacht en de soms woeste gevechten met zichzelf, met de woede, de driften en negatieve kanten, waarbij zij worstelde om met zichzelf in harmonie te komen en in evenwicht te zijn.

Verhalen over alleen zijn en eenzaamheid van vrouwen

May Sarton begint haar verhaal vooral over alleen leven. Haar geschiedenis gaat over in de mythe van de eenzaamheid. Heel specifiek voor haar is dat ze de beelden van de oude vrouw in de natuur en van transformatie en wedergeboorte heel concreet dichtbij en herkenbaar beschrijft. Het beeld van de vrouw alleen is het verhaal van de oudere vrouw, die zich terugtrekt in de natuur en zich aan de rand van de samenleving met het leven verzoent. Het thema van de transformatie of reis van wedergeboorte of duik in het onbewuste komt veel in de vrouwenliteratuur voor. In dat proces kunnen verschillende aspecten worden onderscheiden: het afscheid nemen van familie en geliefden, de gids en de geliefde uit de natuurlijke wereld, de ontmoeting met de ouderfiguren en de duik in het onbewuste.²⁸⁾ De verschillende aspecten komen in het verhaal van May Sarton terug, niet in chronologische volgorde, maar in een cyclisch zich herhalend gebeuren door de dagen, de maanden, de jaren heen.

De vorm van het dagboek versterkt nog de nabijheid van het verhaal. Het transformatieproces is daarmee veel minder magisch en mythisch beschreven dan bij andere eigentijdse schrijfsters, zoals Lessing en Atwood.²⁹⁾ De vorm van de dagboeken maakt ook dat de lezeres dagelijks het proces kan meebeleven. Specifiek voor May Sarton is ook haar optimistische visie. Het maakt dat ik

soms wel wat duivel in haar werk mis, wanneer ze er slechts over vertelt dat de negatieve kanten in haar zo slecht zijn. Dit wordt dan echter steeds weer positief en mooi beschreven.

Eenzaamheid, als onderdeel van het transformatieproces, is slechts een onderdeel of vorm daarvan. Ook de liefde of relaties tussen vrouwen kunnen daarin een weg zijn.

Eenzaamheid is ontdekt door vrouwen en wordt voor het eerst gewaardeerd. Het verhaal van May Sarton kan daar een plek in hebben. De verhalen die vrouwen elkaar vertellen en de vrouwenliteratuur kunnen gezien worden als heilige geschriften of vormen van inwijding. Ze verwijzen naar een nieuwe werkelijkheid. Annis Pratt meent dat het in de vrouwenliteratuur om oude thema's gaat, dat vrouwen elkaar de laatste eeuwen een aantal oude thema's verhaald hebben. Alleen leven en transformatie zijn daar twee van. Zij stelt dat de vrouwenliteratuur, zoals die er nu is, een nieuwe vorm is voor oude verhalen, die vrouwen elkaar zijn blijven vertellen. Deze verhalen centreren zich rond een beperkt aantal thema's, waarin zulke oude beelden als wedergeboorte vertolkt worden. Deze wedergeboorte van vrouwen speelt zich steeds aan de rand van de samenleving af en betreft vrouwen, die boven de dertig zijn en vaak nog oudere vrouwen. De eenzaamheid wordt in de nieuwe vrouwenliteratuur gewaardeerd en zij kan een plaats in het leven van vrouwen krijgen. Daarmee behoren de nieuwe mythen van en over vrouwen tot die nieuwe beelden en vormen van taal, die vrouwen inspireren en een richting wijzen naar een plek voor vrouwen, die nieuwe ruimte en tijd genoemd kan worden.

-.-.-.-.-. ♀ .-.-.-.-.-

Literatuurverwijzingen

1. May Sarton Transcript of "World of Light: A Portrait of May Sarton" Ishtar, 1979. Cinemien, Amsterdam.
Vertaling Maaïke Meier, Mieke van Karsbergen, 54-60
2. Idem 62-67
3. May Sarton I knew a Phoenix
Sketches for an Autobiography
W.W. Norton & Company Inc., New York (1954), 1969, 196
4. Idem 201
5. May Sarton Journal of a Solitude
W.W. Norton & Company Inc., New York, London, 1973,
145, werkvertaling
6. Transcript, 1
7. Journal of a Solitude, 145, werkvertaling
8. Idem, 149
9. Idem, 150
10. Idem, 113
11. Idem, 207
12. Selected Poems Ed. by Serena Sue Hilsinger & Lois Brynes
W.W. Norton & Company Inc., New York, London, 1978
83, vertaling Maaïke Meier
13. Journal of a Solitude, 11
14. Selected Poems 67, werkvertaling
15. Journal of a Solitude, 16, werkvertaling
16. Idem, 57, werkvertaling
17. Idem, 156, 159, 199, 191
18. Selected Poems 83, vertaling Maaïke Meier
19. Journal of a Solitude, 93, werkvertaling
20. Idem, 124
21. Idem, 134
22. Idem, 101
23. May Sarton Writings on Writing
Puckerbrush Press, Orono, Maine, 1980, 40
24. May Sarton The House by the Sea. A Journal
W.W. Norton & Company Inc., New York, London,
14, werkvertaling
25. Selected Poems 85, vertaling Maaïke Meier
26. Journal of a Solitude, 107
27. Jean Houston Re-seeding America:
The American Psyche as a Garden of Delights
Journal of Humanistic Psychology, Vol. 18, no. 1,
Winter 1978, 5 e.v.

28. Annis Pratt Archetypal Patterns in Women's Fiction.
Indiana University Press, Bloomington, 1981
29. Carol Christ Diving Deep and Surfacing
Women Writers on Spiritual Quest
Beacon Press, Boston, 1980.